

Danuta Konieczna
dkonieczna@uwm.edu.pl
Biblioteka Główna
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
w Olsztynie

NOWA PRZESTRZEŃ BIBLIOTECZNA MIEJSCEM AKTYWNOŚCI UŻYTKOWNIKÓW I PRACOWNIKÓW UCZELNI

Abstract: The paper presents the new building of the Library of the Warmia and Mazury University in Olsztyn, its architectural assumption and objectives set at project launch. The innovations introduced in the library will be discussed such as the internal structure, services for users (open access to collections, information desk), duration of work, spaces devoted to IT services and so on. The important thing is the variety of areas offered to users: training rooms, culture space, public sphere. The subject is based on the observations of the library activities in the quite new and welcoming environment and on some examples of foreign libraries.

Słowa kluczowe: biblioteki akademickie, budownictwo biblioteczne, przestrzeń biblioteczna, usługi biblioteczne

W 2005 r. organizacja Online Computer Library Center (OCLC) przeprowadziła badania ankietowe w sześciu krajach świata (m. in. Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Wielkiej Brytanii, Australii), opublikowane następnie pt. *Perceptions of Libraries and Information Resources*¹. Uczestniczyło w nich 3348 respondentów, w tym 396 studentów. Wśród setek zadanych pytań znalazły się też dotyczące wizerunku biblioteki, częstotliwości wizyt, oferowanych przez nią usług, jej wiarygodności i percepcji. Badani respondenci stwierdzili m. in., że biblioteka kojarzy się z książką (opinie 70% badanych studentów) i że jest ona przede wszystkim miejscem uczenia się (85%), miejscem, gdzie można czytać (81%), oraz miejscem, gdzie można uzyskać bezpłatnie informacje (80%); 55% badanych podkreśliło fakt, że w bibliotece wypożyczają książki przynajmniej jeden raz w roku, przy czym taką funkcję biblioteki wskazało 69% respondentów. Studenci zaznaczyli też korzystanie z naukowych wydawnictw informacyjnych (83%), pomoc ze strony biblioteki przy prowadzeniu badań (68%), wykonanie odbitek kserograficznych (69%), korzystanie z baz danych dostępnych online (70%), korzystanie z komputerów i Internetu (69%), przygotowywanie się do zajęć (77%). Tak więc biblioteka jest w opinii studentów niezwykle ważnym miejscem, również w dobie powszechnego dostępu do Internetu i wyszukiwarek – z Google na czele.

¹ OCLC, 2005 – *Perceptions of Libraries and Information Resources*, [online] Online Computer Library Center, 2005, [dostęp: 15.03.2009], <http://www.oclc.org/reports/2005perceptions>.

Przytoczone badania są wprowadzeniem do tematu, który dotyczy funkcji biblioteki w życiu akademickim i jej roli w sytuacji, gdy użytkownikom oferuje się nowy budynek, nowe usługi, nową przestrzeń – nie tylko do nauki i pracy, ale również do aktywności społecznej. Czy nowa przestrzeń biblioteczna faktycznie sprzyja większej aktywności użytkowników i pracowników i poprawia częstotliwość korzystania z biblioteki? Amerykańskie badania wykazują, że liczba odwiedzin w nowych budynkach bibliotecznych zdecydowanie wzrasta – o ok. 30–70%². Według M.-F. Bisbrouck z paryskiej Sorbony, omawiającej 22 nowo wybudowane lub zmodernizowane w latach 2000–2007 biblioteki akademickie we Francji, w bibliotekach tych wzrosła liczba czytelników – w granicach od 20 do 56%, wzrosła też liczba wypożyczeń (od 24 do 89%) i liczba odwiedzin (od 36 do 58%)³.

Nowy budynek Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, otwarty w październiku 2007 r., został zlokalizowany na terenie miasteczka uniwersyteckiego w Kortowie. Znajduje się on w sąsiedztwie 12 wydziałów i wielu domów studenckich. Dzięki takiemu usytuowaniu wpisał się doskonale w kampus akademicki i został szybko zaakceptowany przez środowisko studenckie. W związku z budową nowego, dużego obiektu uległy likwidacji istniejące wcześniej na terenie kampusu biblioteki wydziałowe, a ich zbiory i pracownicy zostali włączeni do Biblioteki Głównej.

Budynek biblioteczny zajmuje powierzchnię 19 423 m² i składa się z 3 segmentów: bibliotecznego, dydaktycznego i administracyjnego. Biblioteka dysponuje 730 miejscami dla czytelników, w tym 240 stanowisk komputerowych. W budynku znajdują się również: kabiny pracy indywidualnej, sale pracy grupowej, sale dydaktyczne, pracownia komputerowa, czytelnia internetowa oraz aula na 350 miejsc. Sale dydaktyczne, wyposażone w sprzęt audiowizualny, służą kształceniu użytkowników w zakresie umiejętności informacyjnych. Znacząca część zbiorów jest przechowywana w podziemnym magazynie kompaktowym, liczącym 1738 m².

W nowym budynku uwzględniono podstawowe zasady współczesnego budownictwa bibliotecznego, z naczelnym zaleceniem dotyczącym tzw. *flexibility*, oznaczającej elastyczność budynku i możliwość przeorganizowania jego struktury. Posiada on tzw. inteligentny system zarządzania (BMS); jest centralnie zarządzany, klimatyzowany i monitorowany, zapewnia dostęp dla osób niepełnosprawnych, posiada system zabezpieczenia zbiorów przed kradzieżą. Wyposażony jest w fumigacyjną komorę próżniową do odkażania książek, kabiny audiowizualne i pracownię ze sprzętem do digitalizacji zbiorów.

² H. B. Shill, S. Tonner, *Creating a Better Place: Physical Improvements in Academic Libraries, 1995–2002*, „College and Research Libraries” 2003, vol. 64, no 6, s. 431–466.

³ M.-F. Bisbrouck, *Evaluation of University Library Buildings in France, the Second Survey (2000–2007)*, LIBER Quarterly 2008, vol. 18, no 2, [dostęp: 17.02.2009], http://liber.library.uu.nl/publish/articles/000240/article_content.

Atrakcyjna lokalizacja budynku narzuciła „kaskadowe” rozwiązania architektoniczne, co wiąże się z funkcją dwóch tarasów widokowych na dachach. Z jednego tarasu, na II piętrze, został wydzielony przeszklony „ogród zimowy”, z możliwością wyjścia na taras widokowy. Ogród zimowy jest publicznie dostępny. Z ustawionymi stolikami, fotelami i zielenią stanowi on ulubione miejsce pracy własnej studentów i nauki grupowej. Charakterystycznym elementem architektonicznym budynku są też trzy oszklone kopuły, umieszczone nad poszczególnymi segmentami. Dzięki temu budynek ma zapewnione w dużym stopniu naturalne oświetlenie. Uzupełniając architektoniczne elementy, należy też podkreślić istnienie antresoli w segmencie dydaktycznym, na I piętrze, doświetlonej naturalnym światłem z oszklonej piramidy. Powierzchnia antresoli liczy 801 m². Łączy się ona z salami dydaktycznymi, kabinami pracy indywidualnej i dwoma pokojami pracy grupowej. Na tej przestrzeni zostały ustawione stoły z fotelami (88 stanowisk), pozostawiono znaczny obszar na organizowanie wystaw i innych ekspozycji. Ta przestrzeń biblioteczna stała się ważnym kręgiem społecznym i publicznym, zapewniając miejsca dla kontaktów towarzyskich studentów, możliwości wspólnego uczenia się, czytania, korzystania z laptopów.

W założeniach, na etapie uzgadniania projektu biblioteki z architektem, zostały zaplanowane nowe rozwiązania i udogodnienia, których nie miała „stara” Biblioteka Uniwersytecka. Należały do nich przede wszystkim:

- stworzenie wolnego dostępu do zbiorów;
- wydłużenie czasu otwarcia biblioteki;
- uruchomienie punktu informacyjnego, w holu, przy głównym wejściu do budynku;
- zapewnienie miejsca do uczenia się i prowadzenia badań;
- zapewnienie pełniejszego dostępu do stanowisk komputerowych;
- wydzielenie sal dydaktycznych;
- zaplanowanie kabin pracy indywidualnej i miejsc pracy grupowej;
- zaplanowanie miejsc na wystawy, spotkania autorskie i inne imprezy kulturalne;
- zorganizowanie pracowni digitalizacji zbiorów;
- zorganizowanie pracowni konserwacji zbiorów (komora próżniowa, intro-ligatornia),
- zapewnienie miejsca spotkań i kontaktów integrujących studentów różnych wydziałów.

Należy przyznać, że niemal wszystkie z wymienionych założeń udało się zrealizować. Co prawda, wcześniejsze koncepcje nie zawsze można było dostosować do nowych warunków, ale główna idea biblioteki otwartej, przyjaznej, oferującej łatwy dostęp do różnorodnych zbiorów, a przede wszystkim biblioteki wspomagającej proces dydaktyczny, została zrealizowana.

Struktura organizacyjna

Jedną ze zmian, przygotowywaną już w „starej” bibliotece, była reorganizacja struktury organizacyjnej. Wzorowaliśmy się tutaj częściowo na strukturze, jaką kilka lat wcześniej wprowadziła Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego. Pozostawione zostały oddziały, nazwijmy je tradycyjne, związane z drogą książki w bibliotece, a dotyczące gromadzenia zbiorów zwartych, czasopism, opracowania oraz kontroli zbiorów. Zmianie uległy przede wszystkim te agendy, które dotyczyły kontaktów z użytkownikiem i usługami bibliotecznymi. Nowe oddziały zostały dostosowane w dużym stopniu do nowej przestrzeni bibliotecznej. Powstał więc Oddział Kolekcji Dziedzinowych z trzema sekcjami, odpowiedzialnymi za gromadzenie zbiorów z nauk humanistycznych (kolekcja „niebieska”), społecznych (kolekcja „żółta”) i nauk przyrodniczo-technicznych (kolekcja „zielona”), Oddział Kolekcji Dydaktycznej, odpowiedzialny za udostępnianie skryptów i podręczników w wolnym dostępie, Oddział Wypożyczalni i Magazynów, który odpowiada za utrzymanie kompaktowego magazynu książek i wypożyczanie poprzez zdalne zamawianie. W module obejmującym usługi i użytkownika, istnieją jeszcze agendy, które były już we wcześniejszej strukturze organizacyjnej, tj. Oddział Informacji Naukowej, Oddział Zbiorów Specjalnych, Centrum Dokumentacji Europejskiej, Punkt Informacji Normalizacyjnej i Ośrodek Informacji Patentowej.

Po kilku miesiącach okresie funkcjonowania okazało się, że w dużym stopniu struktura ta sprawdziła się, chociaż trzeba było dokonać pewnych zmian w przydzielaniu zadań poszczególnym jednostkom; m. in. Oddziałowi Czasopism została przydzielona opieka nad Czytelnią Czasopism i wydzielona została Sekcja Zasobów Czasopism, odpowiedzialna za scalanie, porządkowanie i dostarczanie do czytelni czasopism przechowywanych w magazynach. Kłopot z czasopismami polegał na konieczności scalenia wielu ciągów czasopism przechowywanych przed 2007 r. w kilkunastu filiach bibliotecznych. Korzyścią jest też fakt, że pracownicy Oddziału Czasopism są często zobowiązani do dyżurów w Czytelni Czasopism bieżących i dzięki temu mają kontakt z użytkownikami oraz lepsze rozeznanie w zakresie ich potrzeb.

Czas pracy

Wydłużenie czasu pracy biblioteki było niezwykle ważnym postulatem zgłaszanym wcześniej do Biblioteki Uniwersyteckiej. W „starej” bibliotece średni tygodniowy czas otwarcia placówki dla czytelników wynosił 47 godzin, przy czym czytelnie pracowały 62 godziny tygodniowo. W nowym budynku czas otwarcia biblioteki wynosi 72 godziny tygodniowo – od 8.00 do 20.00. Biblioteka nie pracuje w niedziele, ale wiąże się to z trudnościami personalnymi

i finansowymi. Niewykluczone, że w najbliższej przyszłości ta sytuacja ulegnie zmianie. Dla porównania, w 2006 r. w bibliotekach uniwersyteckich w Polsce średni czas otwarcia biblioteki wynosił 64,5 godz.⁴ Oczywiście nie jesteśmy jeszcze gotowi do otwarcia biblioteki w systemie 24/7, jak to ma miejsce w wielu bibliotekach Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych, ale i w tym zakresie mogą nastąpić zmiany na lepsze, oczywiście dla użytkowników. Dla porównania można przytoczyć dane dotyczące 22 nowych francuskich bibliotek akademickich, w których tygodniowy czas ich otwarcia dla użytkowników wynosi średnio 54 godziny i 10 min⁵.

Usługi

Niewątpliwie najważniejszą sprawą w nowym budynku bibliotecznym było wprowadzenie **zasady wolnego dostępu** do zbiorów. W programie użytkowym zakładano, że ok. 70% zbiorów znajdzie się na regałach w wolnym dostępie i to decydowało o planowaniu odpowiedniego miejsca w magazynach zamkniętych i czytelnich. W rezultacie, w wolnym dostępie ustawiono dotychczas ok. 250 tys. wol./jedn. W 22 wspomnianych już bibliotekach francuskich średnio na jedną bibliotekę przypadało 77 tys. wol. w wolnym dostępie (największa liczba wynosiła 200 726 wol.)⁶. Przede wszystkim zostały one zlokalizowane w kolekcjach dziedzicznych, znajdujących się na II piętrze, oraz w obszernej kolekcji dydaktycznej (zajmującej 2339 m²), gromadzącej wieloegzemplarzowe podręczniki i skrypty. Również na tej przestrzeni zostały umieszczone regały z literaturą piękną – też z wolnym dostępem, cieszące się ogromnym zainteresowaniem studentów. Dodatkowo zbiory w wolnym dostępie umieszczono w czytelni Oddziału Informacji Naukowej, częściowo w Czytelni Oddziału Zbiorów Specjalnych i w Centrum Dokumentacji Europejskiej. W wolnym dostępie ustawiono głównie książki, ale również roczniki czasopism. W odniesieniu do tych ostatnich przyjęto zasadę, że na półkach ustawia się ostatnie 5 roczników, a w niektórych przypadkach, przy bardzo często wykorzystywanych tytułach, stoi 10 woluminów lub całe ciągi (np. „Pamiętnik Literacki” w kolekcji humanistycznej).

Zasady ustawienia zbiorów w wolnym dostępie były ustalane kilka lat wcześniej, przed otwarciem nowego gmachu. W 2004 r. został powołany zespół pracowników biblioteki, który opracował strategię i przystąpił do prac nad przygotowaniem książek do nowego ustawienia. Przyjęto m. in. układ, według którego zbiory miały być ustawione. Była to klasyfikacja UKD, odpowiednio

⁴ Por. Wskaźniki z *Analizy funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce za 2006 r.*

⁵ Por. M.-F. B i s b r o u c k, *op. cit.*

⁶ Por. *ibidem.*

zmodyfikowana i uproszczona. Symbole UKD przypisane zostały do trzech kolekcji – społecznej (symbole 0–3), matematyczno-przyrodniczej (symbole 5–6) i humanistycznej (symbole 7–8). Wszystkie książki, które zostały przewidziane do ustawienia w wolnym dostępie, musiały być przydzielone do odpowiedniego działu, wprowadzone do bazy katalogu komputerowego, odpowiednio oznakowane kolorową etykietką oraz opatrzone paskiem magnetycznym (system zabezpieczenia zbiorów firmy 3M). Praca ta wymagała ogromnej aktywności i zaangażowania ze strony pracowników, ale dzięki wcześniejszym przygotowaniom, w momencie przeprowadzki do nowego budynku, można było od razu ustawić książki i czasopisma na właściwe miejsce. W trzech kolekcjach dziedzinowych ustawione zostały selfchecki, które mają ułatwiać samodzielne wypożyczanie książek.

Obecnie wielkość zbiorów ustawiona w wolnym dostępie stanowi ok. 35% zasobu, znajdującego się w budynku biblioteki. Prace nad zwiększeniem tej liczby ciągle trwają, przy jednoczesnym monitorowaniu tych zbiorów i ich uaktualnianiu. Obserwujemy jednak, po ponad rocznym funkcjonowaniu takiej formy udostępniania, coraz większy pozytywny odbiór tej usługi. W wielu wypadkach czytelnicy są początkowo nieco zdezorientowani, gdzie mają szukać poszukiwanych książek, ale po krótkich wskazówkach bibliotekarzy odnajdują interesujące ich regały. Studenci, którzy często przychodzą do biblioteki, nie mają już żadnych problemów w orientowaniu się, gdzie znajdują się potrzebne im prace. Nawet pracownicy naukowci, którzy korzystali dotychczas głównie z bibliotek wydziałowych i byli z nimi bardziej zaznajomieni, twierdzą obecnie, że dzięki wolnemu dostępowi do zbiorów odkryli takie książki, o których wcześniej nie wiedzieli. Tak więc „szperanie” na półkach daje czytelnikowi większą możliwość wyboru i odbywa się pewnego rodzaju przygoda w odkrywaniu książek. Jest to też szczególny proces kształcenia między regałami.

Kolejnym rozwiązaniem usprawniającym pracę biblioteki w zakresie udostępniania było zorganizowanie dwóch **wypożyczalni**. Jedna z nich obsługuje studentów wybierających książki z kolekcji dydaktycznej (wolny dostęp), druga jest wypożyczalnią tradycyjną, rejestrującą książki zamawiane poprzez katalog komputerowy. Biblioteka, dzięki systemowi Aleph, od wielu lat wykorzystuje opcję zdalnego zamawiania książek przez Internet. W „starej” bibliotece studenci czekali na odbiór zamówionych książek często w długich kolejkach. Dzisiaj nie ma prawie żadnych kolejek i ruch w wypożyczalniach odbywa się płynnie i na bieżąco. Dla pracowników biblioteki najważniejszą obecnie sprawą jest wprowadzenie jak największej liczby pozycji do katalogu komputerowego. Obecnie zasób ten stanowi ok. 60% posiadanych zbiorów.

Ważnym usprawnieniem w nowej bibliotece było też zorganizowanie czytelników zbiorów specjalnych z dobrymi czytnikami do mikroform, z możliwością sporządzenia ich wersji drukowanej oraz pięcioma stanowiskami do odtwarzania dokumentów audiowizualnych.

Nowym rozwiązaniem było też utworzenie stanowiska informacyjnego (*information desk*) przy głównym wejściu do budynku, wyposażonego w telefon, komputer, ulotki i broszury informujące o działalności biblioteki. Stanowisko to zlokalizowane jest po prawej stronie, gdyż zazwyczaj ludzie, wchodząc do nowego miejsca, patrzą na prawo. Początkowo zakładaliśmy, że obsługą tego stanowiska zajmą się pracownicy Oddziału Informacji Naukowej. Jednakże po kilkumiesięcznym okresie funkcjonowania to rozwiązanie nie sprawdziło się i obecnie stanowisko to zostało włączone do Oddziału Wypożyczalni. Pracownicy zmieniają się co dwie godziny i, poza typowymi informacjami dla wchodzących osób, m. in. służą pomocą w zakresie poszukiwań w katalogach komputerowych i tradycyjnych, które są ustawione w głównym holu biblioteki, kierują zainteresowanych użytkowników do odpowiednich agend, przedłużają książki, wydają dodatkowe karty biblioteczne, sprawują nadzór nad pokojami pracy indywidualnej. Zaobserwowaliśmy przy tym, że dyżury w punkcie informacyjnym nie należą do chętnie wykonywanych zadań. Pracownicy, wystawieni „na front”, czują się często zestresowani i nie zawsze kompetentni w udzielaniu informacji. Tak więc ważne jest, aby były tam oddelegowane osoby aktywne, komunikatywne, przeszkolone i umiejące nawiązać kontakt z użytkownikiem. W tym przypadku pozytywne nastawienie do użytkowników jest bardzo istotne.

Z ważniejszych usług w nowym budynku wypada jeszcze wymienić Czytelnię Internetową. Jest to miejsce liczące 60 stanowisk, które jest z pewnością najchętniej odwiedzaną agendą biblioteki. W poprzednim budynku czytelnia taka również istniała, ale posiadała jedynie 10 stanowisk komputerowych i odwiedzało ją rocznie średnio ok. 12 tys. studentów. Statystyki za rok 2008 pokazują, że w nowym budynku odwiedziły ją 50 522 osoby. Jest ona czynna w godz. 8.00–20.00. Studenci korzystają z tej czytelni nie tyle ze względu na poszukiwania źródeł informacji (temu służą stanowiska w innych miejscach biblioteki), ale przede wszystkim w celu surfowania po Internecie, pisania prac (dostępne są programy Office i inne), drukowania tekstów, czatowania, wysyłania i odbierania poczty e-mailowej itp. Czytelnia jest pod stałą opieką dyżurującego w niej pracownika, który również służy pomocą w korzystaniu z dostępnych stanowisk. Aktywność czytelników związana z wykorzystaniem stanowisk komputerowych jest niewątpliwie zauważalna, a wynika to przede wszystkim z powodu wzrostu liczby stanowisk komputerowych w nowym budynku i ich programów. Obecnie dla użytkowników dostępnych jest 240 stanowisk, a więc nastąpił wzrost o 150%. Aktualnie na jedno stanowisko komputerowe przypada 100 studentów studiów stacjonarnych. Dla porównania w akademickich bibliotekach francuskich na jedno stanowisko komputerowe przypada 128 studentów⁷.

⁷ Por. *ibidem*.

Miejsca do nauki

Zgodnie z wynikami wspomnianych już badań OCLC biblioteka jest postrzegana przede wszystkim jako miejsce uczenia się, prowadzenia badań, czytania książek. W nowym budynku zostały stworzone warunki, aby takie zadania można było realizować. Poza tradycyjnymi miejscami w czytelniach z otwartym dostępem do zbiorów zostały zaplanowane miejsca w specjalnie zaprojektowanych pokojach pracy indywidualnej – 8 kabin, 2 pokoje pracy grupowej, 88 miejsc na antresoli i miejsca we wspomnianym już ogrodzie zimowym (16 foteli). Okazało się, że ta przestrzeń, całkowicie nowa w bibliotece, zaczęła odgrywać niezwykle ważną rolę w życiu studentów-użytkowników. Statystyki wykorzystania 8 kabin pracy indywidualnej za rok 2008 pokazały, że skorzystało z nich ponad 600 osób. Szacunkowe obliczenia wykorzystania ponad 100 miejsc w fotelach na antresoli i w ogrodzie zimowym wskazują na ok. 250 tys. odwiedzin w 2008 r. Biblioteka zdobyła całkiem nowy wymiar właśnie przez fakt, że można do niej przyjść, np. między zajęciami, i nie wchodząc do czytelni, można pouczyć się, napisać referat, poczytać – indywidualnie lub z grupą kolegów. Miejsca te doskonale wpisały się w potrzeby naszych studentów i niewątpliwie sprzyjają ich aktywności. Do naszych obowiązków będzie należało wyposażenie tych miejsc w dodatkowe gniazda umożliwiające bezkolizyjne podłączenie laptopów studenckich do prądu. Tak dużej liczby gniazd niestety nie przewidzieliśmy w momencie projektowania budynku. Można tutaj nawiązać do stwierdzenia Tomasa L. Findleya, który po 30 latach doświadczeń w zakresie projektowania budynków dydaktycznych, w tym bibliotek, stwierdził, że dobra biblioteka powinna zapewnić dostęp do komputerów przynajmniej w ilości 75% istniejących stanowisk czytelniczych⁸. Warto również podkreślić fakt, że większość studentów docenia pewien komfort i estetykę tych pomieszczeń. Jest to również element zachęcający do przebywania w bibliotece. Na antresoli są zazwyczaj na ścianach eksponowane wystawy fotograficzne lub malarskie i one również nadają ciepły charakter tym miejscom, podobnie jak zieleń w „ogrodzie zimowym”.

Niezależnie od miejsc do pracy własnej biblioteka zapewnia 4 sale szkoleniowe – łącznie 150 miejsc. Były one zaplanowane do prowadzenia zajęć w zakresie kształcenia umiejętności informacyjnych, przysposobienia bibliotecznego oraz nauczania korzystania z elektronicznych źródeł informacji. Jak się okazało, wszystkie sale są bardzo chętnie wykorzystywane, ale w mniejszym stopniu przez samą bibliotekę. Przede wszystkim zajęcia z przysposobienia bibliotecznego są prowadzone w formie e-learningu, na stronie WWW biblioteki, a ona

⁸ M. D. Boone, *Library Design – the Architect's View. A Discussion with Tom Findley*, „Library Hi tech” 2002, vol. 20, no 3, s. 388–392.

sama najczęściej korzysta z sali szkoleniowej wyposażonej w 20 komputerów, gdzie odbywają się zajęcia z podstaw informacji naukowej. Najczęściej takie zajęcia uzgadniane są z wykładowcami prowadzącymi seminaria dyplomowe lub magisterskie. Ponadto wszystkie sale, wyposażone w rzutniki, komputer, specjalne tablice itp., są wykorzystywane do zajęć dydaktycznych różnych kierunków studiów, często na studiach niestacjonarnych i podyplomowych. Biblioteka staje się więc miejscem dydaktycznym w dosłownym znaczeniu. Korzyścią dla uczestniczących w zajęciach jest niewątpliwie fakt, że przy okazji zajęć dydaktycznych mogą oni skorzystać z usług biblioteki. Niezależnie od 4 sal istnieje również aula na 350 miejsc, która jest także chętnie wykorzystywana na różne imprezy i zajęcia ogólnouczeniowe. Mówiąc o salach szkoleniowych, warto podkreślić fakt, że są one obecnie powszechnym elementem większości bibliotek akademickich. Przykładowo, we wspomnianych już 22 ostatnio wybudowanych bibliotekach we Francji, średnio na każdą bibliotekę przypada ponad 7 sal dydaktycznych⁹.

Aktywność kulturalna

Dzięki zaplanowaniu przestrzeni na działalność kulturalną w bibliotece faktycznie zaistniały warunki do organizowania wystaw (służą temu obszerne hole na I i III piętrze), spotkań autorskich, otwartych wykładów, prezentacji nowych książek, pokazów filmów, organizacji targów edukacyjnych czy dni nauki. Biblioteka najczęściej współuczestniczy przy organizowaniu takich imprez, ale niektóre organizuje samodzielnie. Na przykład pod hasłem „Biblioteka Kulturalna” co dwa tygodnie są prezentowane ciekawe filmy, spektakle teatralne (z posiadanych CD), filmy dokumentalne, poprzedzane zazwyczaj krótką prelekcją. Wykorzystywane są tutaj zasoby audiowizualne Oddziału Zbiorów Specjalnych. Doskonale sprawdziła się też biblioteka jako miejsce organizowanego we wrześniu 2008 r. Tygodnia Nauki. Przestronne hole, tarasy i sale mogły pomieścić setki osób, przybyłych na te imprezy. Również kilka koncertów, z orkiestrą i chórem, tutaj zorganizowanych, spotkało się z entuzjastycznym przyjęciem przez słuchaczy. Okazało się przy tym, że przestrzeń w atrium pod stożkiem posiada doskonałą akustykę. Oczywiście, te formy aktywności kulturalnej nie należą do podstawowych zadań, ale dzięki temu, że w nowym budynku są warunki do organizowania takich imprez, biblioteka stara się i na tej płaszczyźnie wykazywać swoją aktywność. Jest to też bardzo dobra forma promocji biblioteki i pokazania tej instytucji w środowisku Olsztyna i regionu nie tylko przez pryzmat książki i czasopisma.

⁹ Por. M.-F. Bisbrouck, *op. cit.*

Przestrzeń publiczna

W organizacji przestrzeni nowo budowanych placówek niezwykle ważną rolę odgrywają miejsca, często określane jako „niebiblioteczne”. Wiąże się to z faktem, że biblioteka jest przestrzenią społeczną i pozostaje obecnie nie tylko miejscem wypożyczania książek, czytania, poszukiwania informacji, ale również spotkań towarzyskich, aktywności kulturalnej, udziału w seminariach i konferencjach nie zawsze wyraźnie związanych z oficjalnym programem studiów. Dlatego też w bibliotekach akademickich wybudowanych w ostatnich latach w Stanach Zjednoczonych zaprojektowano wiele sal seminaryjnych, laboratoria komputerowe, centra multimedialne, ogólnie dostępne sale dydaktyczne, bary lub kawiarnie, galerie sztuki, księgarnie¹⁰. W przypadku Biblioteki Uniwersyteckiej w Olsztynie, zgodnie z przyjętymi założeniami, również takie miejsca zostały przewidziane. Są to sale dydaktyczne, przestrzeń do kontaktów towarzyskich, kawiarnia („Biblioteka Cafe”), księgarnia, aula. Zarówno kawiarnia, jak i księgarnia cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem studentów. Kawiarnie i bary są popularne w bibliotekach holenderskich, angielskich, amerykańskich, ale np. nie przewidziano ich w żadnej z wybudowanych w ostatnich latach 22 akademickich bibliotek francuskich¹¹.

Zakończenie

We wspomnianych na wstępie badaniach OCLC znalazły się też sugestie czytelników dotyczące usprawnienia pracy bibliotek¹². Respondenci uważali, że winny one powiększać swoje zbiory, liczbę stanowisk komputerowych, wydłużyć godziny pracy i czas wypożyczenia książek; 19% badanych zwróciło uwagę na wygląd bibliotek, potrzebę ich modernizacji, powiększania powierzchni, utworzenia w nich kawiarni i barów, zmniejszenia poziomu hałasu, poprawę oświetlenia pomieszczeń. Jedynie 6% badanych stwierdziło, że są usatysfakcjonowani swoją biblioteką i oferowanymi przez nią usługami. Należy mieć nadzieję, że dzięki znaczącej aktywności pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Olsztynie, poczynając od momentu tworzenia nowych kolekcji, ich organizacji w nowym gmachu, poprzez systematyczną kontrolę zbiorów, prowadzone zajęcia dydaktyczne i sprawne usługi, czytelnicy będą bardziej usatysfakcjonowani. Należy też przyznać, że Biblioteka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego stała się w pewnym sensie architektonicznym symbolem kampusu. Jest ona aktywna nie tylko poprzez działania w zakresie bibliotekarstwa i informacji naukowej, ale również przez fakt, że jest ona miejscem

¹⁰ Por. H. B. Sill, S. Tonner, *op. cit.*

¹¹ Por. M.-F. Bisbrouck, *op. cit.*

¹² Por. badania OCLC, 2005.

spotkań, zajęć dydaktycznych, forum wydarzeń kulturalnych, spotkań studentów itp. I w tym sensie staje się „trzecim miejscem” dla studentów, po domu i miejscu pracy lub nauki, o czym mówił w czasie ostatniego 74. Kongresu IFLA w Québec (Kanada), Fang Conghui. Podobny temat wystąpienia w czasie tego Kongresu znajdziemy w referacie Olafa Eigenbrodta¹³. Aktywność użytkowników i pracowników przejawia się w pracy, komunikowaniu, badaniach, studiach, nauce i temu m. in. ma sprzyjać nowa przestrzeń biblioteki akademickiej. Nowe budynki biblioteczne przeżywają pewnego rodzaju renesans, a architekci projektujący je muszą, wspólnie z bibliotekarzami, poszukiwać nowych wzorów i rozwiązań umożliwiających istnienie takiej przestrzeni, aby zaspokajała potrzeby zarówno pracy indywidualnej studentów, jak i grupowej, w ciszy lub w miejscach, gdzie rozmowa nie przeszkadza innym użytkownikom. Zawsze chodzi o działania, ułatwiające aktywność i kreatywność pracowników bibliotek i jej użytkowników oraz poprawę jakości interakcji międzyludzkich w bibliotece. I jak powiedział Phil Myrick – przyszłość bibliotek zależy od tego, czy uczynimy je miejscem, gdzie ludzie chcą przebywać¹⁴.

Bibliografia

- Bisbrouk M.-F., *Evaluation of University Library Buildings in France, the Second Survey (2000–2007)*, „LIBER Quarterly” 2008, vol. 18, no 2, [dostęp: 17.02.2009], http://liber.library.uu.nl/publish/articles/000240/article_content.
- Block M., *How to Become a Great Public Space*, „American Libraries” 2003, vol. 34, no 4.
- Boone M. D., *Library Design – the Architect’s View. A Discussion with Tom Findley*, „Library Hi Tech” 2002, vol. 20, no 3.
- Eigenbrodt O.: *Societal Places: The Constitution of Library Space through Activity*, World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council, 10–14 August, Québec, Canada, [dostęp: 15.03.2009], <http://www.ifla.org/IV/ifla74/index.htm>.
- Fang C., *University Library: The „Third Place” for Students*, World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council, 10–14 August, Québec, Canada, [dostęp: 10.03.2009], <http://www.ifla.org/IV/ifla/index.htm>.
- Miribel M. de, *Some Reflections on Space in Libraries*, World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council, 10–14 August, Québec, Canada, [dostęp: 10.03.2009], <http://www.ifla.org/IV/ifla/index.htm>.
- Perceptions of Libraries and Information Resources, OCLC, 2005, [dostęp: 15.03.2009], <http://www.oclc.org/reports/2005perceptions>.
- Shill H. B., Tonner S., *Creating a Better Place: Physical Improvements in Academic Libraries, 1995–2002*, „College and Research Libraries” 2003, vol. 64, no. 6.

¹³ F. Conghui, *University Library: „The Third Place” for Students* [oraz] O. Eigenbrodta, *Societal Places: The Constitution of Library Space through Activity*, World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council, 10–14 August, Québec, Canada, [dostęp: 15.03.2009], <http://www.ifla.org/IV/ifla/index.htm>.

¹⁴ M. Block, *How to Become a Great Public Space*, „American Libraries” 2003, vol. 34, no. 4, s. 72–77.